

ЕТАПИ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

За теперішніх умов розвитку сучасної економіки головним фактором, що визначає конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, є рівень інноваційного розвитку як окремого підприємства, так і країни в цілому. В свою чергу, впровадження новітніх технологій у діяльність підприємств вимагає залучення та витрачання великих обсягів ресурсів. За таких умов венчурне інвестування виступає альтернативним джерелом залучення вільних ресурсів на довгостроковий період, що дозволяє реалізувати перспективні проекти, які спрямовані на впровадження інновацій та новітніх технологій у діяльність підприємств.

Венчурний капітал, на базі якого виникає інноваційний бізнес, стає потужним ринковим механізмом, який дозволяє централізувати вільні грошові засоби, з'єднати їх з масою нагромаджених наукових відкриттів, комерціалізувати їх за допомогою суб'єктів господарської діяльності. Саме завдяки венчурному капіталу, в США, починаючи з 1982 року, щорічно виникало 600-800 тис. нових фірм, а загалом їх з'явилося понад 23 млн., що збільшило зайнятість робочих на 87 млн. чоловік. Це значно перевищило скорочення за той же час 40 млн. чоловік, зайнятих в структурі великих компаній. До 80 % великих корпорацій, що входили до 100 провідних, втратили позиції, а деякі перестали існувати [¹, с. 13].

Перспективи розвитку венчурного бізнесу в Україні будуть залежати не лише від наявності в країні новітніх технологій та вільних фінансових ресурсів, але й від стану бухгалтерського обліку в частині відображення операцій з венчурними інвестиціями. На даному етапі розвитку економіки з врахуванням існуючих напрацювань вітчизняних науковців актуальними на сьогодні є вирішення проблемних питань, що пов'язані саме з обліковим відображенням венчурних інвестицій в системі бухгалтерського розвитку як у підприємства, в яке вкладають венчурний капітал (підприємство-реципієнт), так і у венчурного інвестора, який не дивлячись на достатньо високі ризики такого інвестування, вкладає власні кошти в діяльність та розвиток інноваційних підприємств.

Дослідженню особливостей венчурного інвестування в Україні присвятили свої праці такі вчені, як Л.Л. Антонюк, С.З. Мошенський, О.М. Петрук, Н.Ю. Пікуліна, А.М. Поручник, Н.І. Редіна та ін.

Діяльність венчурних фондів спрямована на поширення та впровадження інновацій в економіку країни, стимулювання науково-технічного прогресу з метою підвищення конкурентоспроможності країни на світовому ринку. Саме капітал венчурних фондів є єдиним ефективним джерелом фінансування інноваційної діяльності підприємств, що розвиваються і потребують значних додаткових фінансових ресурсів. Проте, венчурна діяльність є досить ризиковим бізнесом. Для інвестора найбільший ризик полягає у вкладенні фінансових ресурсів в діяльність підприємств, відносно яких немає впевненості у поверненні вкладених коштів та отриманні прибутків, так як певні гарантії в такому фінансуванні взагалі не надаються. Для підприємства-реципієнта, в свою чергу, негативною стороною такого фінансування є повна або часткова відстороненість від управління підприємством та у розподілі значних прибутків. Значні ризики венчурного інвестування зумовлені також і специфікою об'єкта вкладення, зокрема малі та новостворені підприємства характеризуються своєю неpubлічністю на початкових стадіях розвитку бізнесу. Це передбачає відсутність акцій таких підприємств у вільному доступі або взагалі неакціонерний тип власності.

Як відомо, венчурні фонди акумулюють фінансовий капітал з різним ступенем ризику. Наприклад, інвестування коштів в такі цінні папери, як облігації акціонерних товариств, передбачає наявність права на переважну вимогу щодо отримання доходу і повернення інвестованих коштів, тобто ризик в даному випадку є найменшим. Інвестування коштів у привілейовані акції несе у собі більші ризики і передбачає менше прав на отримання доходу за таким видом цінних паперів, а власники звичайних акцій отримують дохід в останню чергу і, отже, несуть найбільший ризик. Якщо прибутки зростають, то власники звичайних акцій отримують відповідні переваги, бо вони мають вимогу на дохід, який залишився після виплати фіксованих процентів і дивідендів за привілейованими акціями.

Відмітимо, що разом з фінансовими інвестиціями, які вкладає венчурний капіталіст у розвиток діяльності підприємства-реципієнта, також надаються консультаційні послуги з питань менеджменту, маркетингу, що відіграє важливу роль у формуванні та реалізації стратегії підприємства, підборі управлінського персоналу.

На основі проведених досліджень встановлено, що існують такі чинники, що зумовлюють існування особливого інноваційного потенціалу венчурного капіталу: зв'язок з особливою інтелектуальною працею

¹ Кириленко В. Венчурні інвестиційні фонди України: сутність та перспективи розвитку / В. Кириленко // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2009. – № 1. – 223 с. – С. 7-19.

в тих відтворювальних процесах, де він відіграє роль одного з провідних ресурсів; зв'язок з підприємницькою працею, для якої є притаманним новаторство, винахідництво, готовність до ризику та ін.; рух венчурного капіталу, увесь його життєвий цикл супроводжується особливою організацією, контролем, менеджментом та якісно вищим рівнем інформаційного забезпечення з використанням новітніх технологій.

Слід відмітити, що науковцями розглядаються також етапи інноваційної діяльності, серед яких виокремлюються групи витрат, що безпосередньо є об'єктами бухгалтерського обліку (табл. 2).

Таблиця 2. Чотири етапи інноваційної діяльності [2]

<i>Етап</i>	<i>Групи витрат</i>
1. Дослідження і розробки	1. Витрати на дослідження 2. Вкладення (тобто капітальні вкладення або капітальні витрати) у створення нематеріальних активів 3. Витрати від звичайних видів діяльності: – витрати на дослідження ринку; – витрати на управління та ін.
2. Інвестиційний етап	1. Вкладення (капітальні витрати) у придбання і створення нематеріальних активів 2. Вкладення (капітальні витрати) у придбання і створення основних засобів 3. Витрати від звичайних видів діяльності: – витрати на дослідження ринку; – витрати на управління та ін. 4. Витрати на обслуговування позик та ін. 5. Активи і зобов'язання сегмента, що формується
3. Етап освоєння продукції і виходу на ринок	1. Витрати від звичайних видів діяльності: – витрати на виробництво і продаж; – ліцензійні платежі та ін. – витрати на управління 2. Витрати на обслуговування запозичених коштів та ін. 3. Доходи від звичайних видів діяльності (виручка від продажу та ін.) 4. Активи і зобов'язання сегмента, що формується
4. Етап ліквідації вкладень (у необоротні активи) або заміщення інновацій	1. Доходи і витрати від вибуття необоротних активів 2. Витрати від звичайних видів діяльності (витрати на управління та ін.)

Судячи з особливостей і характеристик венчурної інвестиційної діяльності, доцільно визначити основні принципи її обліку, до яких входить: 1) формування інформації в системі бухгалтерського обліку, яка передбачає групування даних щодо напрямів венчурної інвестиційної діяльності, стадій, форм фінансування, етапів; 2) формування на рахунках бухгалтерського обліку інформації про витрати, понесені в ході здійснення венчурної інвестиційної діяльності, за місцями їх виникнення, центрами відповідальності та джерелами фінансування; 3) формування аналітичних розрізів групування даних бухгалтерського обліку з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

З урахуванням інформаційних потреб учасників венчурного інвестування визначено напрями організації та методики бухгалтерського обліку такого виду фінансування у венчурного інвестора/венчурного фонду та у підприємства-реципієнта: удосконалення документування операцій з венчурними інвестиціями (визначення порядку документування, визначення переліку типових форм первинних документів, розробка графіку їхнього складання та подання); визначення рахунків синтетичного та аналітичного обліку, інформація за якими систематизується у визначених аналітичних розрізах; розробка форм внутрішньої звітності (із зазначенням інформації про залучення фінансових ресурсів через венчурне фінансування; про операції з венчурним капіталом). Джерелами інформації для заповнення таких форм звітності є дані, отримані з відповідних аналітичних рахунків і облікових регістрів щодо обліку операцій з венчурними інвестиціями.

² Саєнко К.С. Инновационный и экологический учет: предпосылки и общие принципы их становления / К.С. Саєнко // Аудит и финансовый анализ. – 2007. – № 5.